

Biển của tôi là một biển xanh biếc vẫn còn đẹp mãi trong tâm thức

Việt Nam có một biển dài hơn hai ngàn cây số. Một nửa dân Việt sống gần biển, cả những người sống khắp nơi chuyên chia tay cửa Lũc Long Quân và Âu Cơ. Và tôi là học sinh một trường chuyên ở cửa Lũc Long Quân, nên tôi cũng đã từng lang thang trên những bãi biển của đất Việt và rất yêu biển.

Biển của tôi là một biển xanh biếc vẫn còn đẹp mãi trong tâm thức. Những kẻ niếm đau đời mong lung với biển là từ Nha Trang từ tuổi lên 5 lên 6. Thời kỳ dù vua Bảo Đại đã lập ra Quốc Gia Việt Nam những xem ra người Pháp trên thực tế vẫn còn là chủ nhân ông; và dù chiến tranh Việt Pháp đã bùng nổ ngoài Bắc trong Nam những miền Trung thì vẫn còn yên ổn. Riêng Nha Trang thì khi người Pháp nói, miền thủy đòng cát trắng hiền hòa của muôn đời. Tên Nha Trang là từ dân ta phát âm của tên gốc Chăm là Ya-tran, có nghĩa là "xóm trên con sông sốy".

Vào giai đoạn cuối của thế kỷ dân Pháp, Nha Trang chỉ là một thành phố biển nhỏ bé, thưa thớt dân cư mà đa số là thợ thuyền lao động, buôn bán nhỏ thủ công nghiệp và chài lưới. Thành phố còn lại là công chức các công sở và lính tráng từ phương xa đến, nhiều nhất là từ Huế, và dĩ nhiên các giám đốc chức sở hoặc sĩ quan chỉ huy đều là tây mũi lỗ. Vì chiến sự lan tràn liên khu 5 nên bố tôi từ Huế đem gia đình với hai con nhỏ vào Nha Trang lập nghiệp khoảng năm 1947 và xin được một căn nhà ký ở số Đoàn (Douane & Régie). Cái số này tôi vẫn còn nhớ là nằm trong một ngôi villa cũ kỹ ở ngã sáu ngay đầu đường Nam tiến ở huyện Nha

Trang và sân qu n v t mà nay đã đ c phá b và thay th b ng Khách s n Th Gi i.

Nha Trang b y gi ch có dăm ba đ ng đ c xem là ph sá nh n nh p nh Đ c L p, Phan B i Châu, Phan Chu Trinh vv... mà thôi (đó là tên g i sau khi đ t n c b chia đôi, ch tên tây thì tôi ch ng nh). Thành ph nh đ n đ có th nh i theo m t câu trong bài th "Còn Chút Gì Đ Nh " c a Vũ H u Đ nh mà Ph m Duy ph nh c "Đi dăm phút đã v ch n cũ".

Ban đ u gia đình chúng tôi c ng trong m t gian phòng nh thu c khu nhà cho thuê g n ch Ph ng C i và Mã Vòng. Lúc y thì tôi còn bé quá, kho ng 3 tu i nên ch ng có nh đ c gì nhi u ch tr vài k ni m nho nh nh hình nh lính h n h p tây đen, tây tr ng và Vi t đi b ráp, ch n đ u đ ng Ph ng C i xét gi y đ b t lính, và nh ng nét m t thi u não, kinh hoàng c a thanh niên, đàn ông khi b lùa lên các xe GMCs. N i căn nhà tr m t gian, đ c che i gi a b ng m t t m v i đ phân chia ph n tr c là phòng khách, ph n sau là phòng ng đ cho m t chi c gi ng g . Cũng t i căn nhà này tôi đ c b tôi đ y cho nh ng ch a b c v lòng đ u tiên đã đ c ông vi t lên trên m t t m bìa gi y c ng, hình nh là cu n l ch treo t ng cũ, v a làm cái qu t cho ông phe ph y khi gió n m nóng b c mùa hè.

H n m t năm sau thì gia đình tôi đ n v căn nhà thuê khác đ ng Lăng Ông (có ng i b o là Lãn Ông), nh ng ng i dân quen g i là Lăng Ông có th vì phía sau có ngôi đình mà b n nh chúng tôi nghe ng i l n g i là Lăng Ông, do ng dân đ a ph ng xây đ ng t lâu đ i đ th Cá Ông l , t c là cá voi ch t ngoài kh i trôi gi t vào bãi bi n; đ b tôi ti n vi c đi làm. Con đ ng này v a nh v a ng n v a yên tnh nên ít dân Nha-trang bi t đ n. M i bên đ ng có kh ang b n hay năm gia đình nên hàng xóm bi t nhau r t thân tình. M t đ u m ra đ ng Phan B i Châu c nh ch Đ m, m t bên có ti m thu c b c và bên kia có ti m ch p hình Photo Sanh. Phía sau ti m nh là m t ti m hút á phi n do ng i Hoa làm ch r t đông khách. Cũng vì tôi th ng hay vào ti m hút này đ tìm r con A-Kin, con c a ch ti m, ra ch i đánh lò cò mà đ n nay dù đã già v n còn nh mùi khói thu c phi n nh th nào, ch c n thoáng qua mũi là bi t ngay. Ti m may Nh Ý và hi u buôn Lý H ng n i ti ng cũng kh i phát t con đ ng nh này. Còn đ u kia con đ ng thì m ngay tr c m t Ty An ninh M t thám c a tây, và cũng vì ng i l n k l i nhi u chuy n kinh đ r n ng i trong tòa nhà này làm t i nh chúng tôi ch ng dám đ n g n. Cũng đ n đ ng này tôi có khá nhi u b n mà đ n m y ch c năm v sau v n còn nh và nh n ra nhau. Nay thì đã t tán b n ph ng, k còn ch ng h liên l c mà ng i m t thì h n quá n a.

Nói đ n chuy n b tôi ti n vi c đi làm thì qu là v sau tôi ch ng th y có lo i công ch c nào nhàn nhã h n th i y. Sáng 7 gi , ông tà tà đ p xe, th i mà đa s dân ch đi b , sang l m m i đ c đi xe kéo, xe cyclo, đ n s ch cách kh ang hai trăm th c sau khi đ m tâm, cà-phê đ y đ ; đ n 11 gi l i lò dò v nhà thay áo qu n, c m n c ph phê r i đánh m t gi c tr a đ n 2

giå chiåu, xong låi låc cåc đån så cho tåi khoång 5 giå là xong. Ngày nào cũng nhå ngày nåy đång boong theo kim đång hå 5 ngày måt tuån, cho đån ngày... tây vå nåc. Sau này nhìn låi måy tåm ånh ông chåp vào thåi åy sao mà trå trung thåi thång ra phåt.

Trå låi chuyån biån. Vì thå måi khi đåc bå tåi hô lên "Đåi tåm biån!" vào måi sáng thå båy hay chúa nhåt cåa mùa hè lúc tråi yên bå lång là måy anh em tåi lao nhao vui mång nhå måc trong bång. Thå là ba cha con å trån, måc đåc có xà-lån, vai vác tåm khăn lông đi bå tå nhà xuång bãi biån gån ty Båu Đåi nå đå tha hå våy vùng tung tăng ngåp lån trong sóng nåc. Con đång đåc theo Khu Låc Lå êm mát đåc phå kín båi hai hàng cây bàng cå thå rång tàng. Đång đã vång mà bãi biån låi còn vång hån, cå nhå cå bãi biån tå tòa tånh cho đån håt viån Pasteur là dành riêng cho cha con chúng tåi.

Håt đåa giån våi nhång làn sóng lẫn lẫn liåm båi, đån lång xång båt cång (då trång) hoåc låm vå cå håt bå tåi thånh thoång đåm ra chå sâu đå nhång nhanh toàn thân nhå bé cåa chúng tåi xuång nåc, gåi là đå cho åt tóc, cái mà tåi så nhåt trong các cuåc đåi tåm biån våi bå, råi tha hå đåp cát làm lâu đài, đå båt chåt måt làn sóng lån chåp vào xóa nhòa tåt cå. Biån buåi sáng thåc êm å, nåc gån bå trong suåt đån đåy, båi cát trång ngåa mån màn đå må råi rác nhång cånh rong biån hay gå måc trôi giåt vào bå. Ánh måt tråi chiåu nghiêng trên måt biån xanh biåc, phån chiåu nhång con sóng lẫn lẫn trå nên lung linh nhå gåm đåt làm nåi båt nhång hòn núi lån nhå ngoài khåi in hình trên nån tråi không gån áng mây.

Nào đã håt niåm vui, khi ra vå thå nào bå tåi cũng đång låi å hàng bàng sai trái vàng ång trong công viên đåi đån cång tòa hành chánh tånh làm måt màn tarzan leo cây rung quå cho anh em chúng tåi reo vui tha hå nhåt và ngåm ngoåm ăn vå nhång trái bàng ngåt låm. Gån đåy låi thêm bóng mát cåa nhång cây cåc xum xuê mà hoa thì thåi không ngåi đåc, mà chúng tåi hay gåi là "hoa thúåi ... đåt". Nhân thå bå tåi còn cho chúng tåi đå thì giå chåy hái trong các båi hoa gån đåy nhång quå nåc-nå hình dáng nhå nhång quå đåu đåa nhång bé hån nhiåu và vå khi già thì hóa đen và cång ngåt. Muån làm cho vå cåa nó nåt ra thì cho måt đåu vào miång đån khi nåc båt thåm lâu thì nghe måt tiång bung vå nhå kêu tách råt vui tai. Chúng tåi hay låy nhång håt bên trong cåa quå nåc-nå ngåm våi nåc båt så thành måt thå cao dán đå đåp vào våt tråy såt làm cho chúng chóng lạnh. Bå tåi xåa là thå mà bây giå đã khuåt bóng å tuåi ngoåi cåu tuån. Måi lån nghĩ đån quê nhà là lòng nång trĩu måt nåi ngåm ngùi cåa cuåc bå dåu vô thång.

Cå thå và cå thå tåi lån đån lên theo låi ru cåa biån, thân thå đåm håi mån cåa biån và phåi thì lúc nào cũng căng våi gió lång cåa biån. Chåt måt hôm bång thåy mình lån, hình nhå khi đã biåt cåp vå đån trång så yåu và không còn thích đi theo bå tåm biån nåa mà chå thích đi theo våi chúng bån cùng låa trong xóm. Có nhiåu lúc chúng tåi bå o đån rå nhau ra nhång bå đá låm chåm bên hông tòa tånh khá gån nhà, xem nhå đã là phiêu låu ghê gåm låm, đå båt chåc

ngái lán cáy nháng con hào bám vào đá mà ăn tái, rái ngái ká nhau ká nháng chuyán hoang đáng trong tiáng gió vi vu hoác ném nháng viên đá cuái ra bián.

Có nháng ngày máa bão âm u, bián đáng; chúng tôi cũng tìm đán nái áy đáng m nháng con hái âu tan tác và nghe nháng đáa bán sành sỏi ká lái chuyán li ká vá "ông quan năm" tháng đác dân chài á xóm Cán truyán lái. Khi lán hán vá sau mái biát tiáng dân đáa pháng dùng đáng i ông Yersin ván mang hàm trung tá trong quân đái Pháp và ngá trong tá dinh to lán á đáu xóm Cán. Chuyán ká có lán ông ta đem súng tráng ra bán vào mát ngán sóng thán rát lán đang sám xáp cuán vào bá, ngán sóng bá trúng đán rút lui đá lái trên bá đá ngay chá chúng tôi đang ngái mát hòn máu lán. Eo ôi, đáa nào cũng lái xanh mát. Nghĩ mà tháng cho dân tình thuá áy sao chát phát ngậy ngô nông cán đán váy. Há có thá tin và truyán táng ká tài cáa ông Yersin mát cách đá dàng, không phái là nháng đóng góp y khoa cáa ông vá viác tìm ra vi trùng cáa bánh đách hách á Tàu nay đác mang tên ông, yersinia pestis, mà lái tá ba cái chuyán láng nháng nhá váa ká. Trình đá dân trí cáa cha ông vào thái áy mác mác đán gián nhá váy làm sao mà nác không rái vào tay thác dân sám cho đác.

Cũng có nháng lán chúng tôi rá nhau đi xa hán đác theo bá bián đán mãi nháng bãi ma-dáng ngán phi tráng đác nhát cáa thành phá đá tìm hái và ăn trái ma-dáng trong nháng bái đáy gai nhán, hoác làm báy thông láng đát á nháng láng trên bái cát đá bát nháng con ká nháng mang vá chái, hoác đào hang bát đá náu nghe đác tiáng gáy cáa chúng. Báy giá xem lái thì chá là mát đán đáng ngán nháng sao lúc báy giá đái vái tuái thá thì cá nhá là con đáng dài hun hút và điều hiu vào mát vùng hoang dã. Không điều hiu sao đác khi chung quanh nào tháy bóng ngái, chá là mát bãi cát mênh mông hoang sá phá đáy bái đái và đá loái cây dây bò hoang trên cát cháng tháy nhà cáa cá dân nào cá. Mát bên là bián cá xanh láng mát vái bãi cát vàng chói chang đái náng và mát bên là cái phi đáo nhá bé nám xa xa chìm vào trong cái toàn thá cáa nhá sác mông lung quán nhá quá.

Thánh thoáng vào buái tráa dân chúng trong thành phá nghe nháng tiáng đáng cá rá rá buán buán cáa nháng chiác máy bay bà già lòng vòng trên trái xanh tím không mát gán mây. Tiáng đáng cá này không hiáu có rái đúng vào mác thám âm "trám cám" cáa con ngái hay không sao mà án táng cáa "sáu khúc" này cá kéo dài mãi suát đái. Vá sau lán lên, có nháng buái tráa á nháng làng quê êm á lúc nám đái bóng nháng ráng tre già trong căn ván náng quán nhá quá mà chát nghe nó váng lái tá trái cao thác buán muán chát.

Thành phá bián nhá xíu này báy giá yên áng lám; cháng xe hái nhà, cháng xe gán máy và con đáng đác bá bián tá phi tráng đán Chátt (xin nhá thái tây viát vái hai chát) ván cháa đác trái nháa náa; Tá Chátt đán Cáu Đá là mát vùng đáy phi lao hoang dã rải rác có vài xóm chài. Tiáng gió mãi vi vu trong nháng hàng thùy đáng, và tiáng sóng bián rái rào táng đát xa xa; tháng hoác

mái cä tiáng vang váng cuä nháng con chim hái âu tranh dành mái cá. Bây giä nhä i mái tháy đó cä phäi là mät cänh thiên đäng đã mät?

Väi đät đai thäa thäi và dân cä thäa thät nhä väy không lä gì nhäng cái biät thä cäa tây đäc theo đäng Duy Tân, mà nay đã cäi thành Trän Phú, cái nào hay cái näy räng thänh thang gió läng. Läi näa, cái läi kiän trúc thuäc đäa kín cäng cao täng làm cho mái cängäi là mät thä giäi riêng täy väi sân träc cäng säu sau thäa mäa, che phä bäi nhäng däy hoa sä còn gäi là hoa champa thä mäng ào ngät, räi läi thêm nhäng giàn bông giäy räc rä, nhäng hàng cây tra, cây bàng, cây me chäy vòng täng che mát mät vùng. Träc cäng thä nào cũng có täm bäng con đä mäy câu đäa bäng tiáng Pháp "Attention, Chien méchant" (Coi chäng chó đä). Läng quäng đän gän thì thä nào cũng khiäp väa bäi tiáng säa vang träi cäa nhäng con chó Berger to tä bä. Vô phúc cho anh dân ngu khu đän thuäc đäa nào mà bä chó ta đäa chä tây này ngoäm cho mät cái thì chä có khä đän thân và cho gia đänh mà thôi; đó là chäa kä đän chuyän bä ông tây thäc dân ra đá cho mät cái vào mäng và hét täng "fout le camps" đã là mäng.

Khoäng năm 1953, khi tôi đang häc läp nhì ở träcäng Nam tiäu häc Nha Trang thì sä Đäan đäc đäi xuäng mät công thä län ở đäng Duy Tân sát biän, cänh Viän Pasteur và cách Bäu đän mät con đäng. Khuôn viên rät räng, sân träc là mät bãi cä räng nhìn ra biän, sân sau có khá nhiäu cây bàng, cây träng cá, hoa sä champa và mäng cäu phä kín cänh mät công viên nhä. Cä quän thä đäc bao quanh bäi mät vòng täng cao bäng gäch.

Däy cängäi chính có täng häm nhìn ra biän là công sä và näi cä trú cäa gia đänh ty träcäng ngä i Pháp; hai bên là hai däy nhà thäp đäc täng và thäng góc väi tòa nhà chính dành cho mät sä nhân viên gäm cä lái xe và nhà chäa xe häi cäa ty träcäng. Gia đänh tôi cũng đäc cäp cho mät căn ở phía sau, có cäng mä ra sân quän vät và cänh cäng sau cäa Viän Pasteur, vì thä viäc đi häc cäa tôi cũng tiän läi vì chä là mät đäng ngän.

Cũng ở näi đây, täm mät cäa tôi mä räng hän theo tuäi län. Có län cùng täi bän ở tuäi lên mä i, con cäa các công chäc khác säng trong cä xá, leo lên mäy cây hoa sä đä xem buäi tiäp tân đäm cäi cäa cô con gái cäng cäa ông tây chä sä ngay trong đäi sänh cäa sä Đäan. Hình änh cô dâu đäm xinh đäp mänh mai trong chiäc váy träng đang cùng chú rä đi đáp lä tân khách đäm hôm đó sao cä läng väng theo ký äc tôi mãi. Nó thät đäp, läng mänvä mä mäng cänh trong mäng hoäc trên màn änh ciné, nhäng nó thät gän ngay träc mät mà có lä không thä nào tôi väi täi đäc trong täm tay cäa trä đang län väi.

Hoäc có nhäng buäi hò đäng chân ở tam cäp cänh sàn nhäy lä thiên cäa nhà hàng

Frégate đá nhìn tây vái đám ăán ván lách sá trang nhá thoái máái nói cái quanh nháng chiác bàn nhá phá vái tráng tinh cánh chiác đèn con ám cúng đái nháng dàn hoa kán vàng cháy quanh sân, rái nháng bái bàn trong đáng phác tráng láng xáng lui tái vái nháng chai ráu vang, sâm banh, rái ban nhác sáng vái nháng đái u nhác êm ái đá cho thác khách thánh thoáng dáu nhau ra sân khiáu vũ. Chao ôi sao nó thá máng và an nhán đán thá! Làm tây thác dân cũng sáng thát. Nha Trang đáy, Nha Trang trong tuái áu thác a tôi đáy. Nháng cuác đái đầu có đáng lái đá êm á mãi nhá thá!

Rái thái gian đán trôi vái chián sá Viát Pháp đán đáp đán hái kát thúc vái trán Đán Biên Phá, và tôi đã kinh hoàng cháng kián cánh kho xáng Nha Trang bá đánh phá cháy bùng trong đêm khuya á mát nái thát xa, nháng ánh láa báp bùng soi sáng mát vùng trong đêm khuya thác là hãi hùng. Các đán chính trá xoay chiáu nhanh chóng.

Ngay sau hiáp đánh Geneva chia cát đát nác thì tôi váa xong tiáu hác, bá tôi lái đác lánh đái ra Đông Hà. Chúng tôi di chuyán báng đáng bián, vì đáng quác lá đã bá hái khá náng bái chián tranh; cáu ká bá háy háai, và mán báy còn sót lái quá nhiáu. Tôi ván còn nhá mát buái sáng đác chá xuáng Cáu Đá đá đác chiác ca-nô đáa ra chiác tàu Ville de Haiphong, tàu hàng hái dân sá cáa Pháp, to lán nhá mát ác đáo. Mái lán đác bá tá bác đá sang ca-nô hay leo cáu thang lên tàu mát tôi cá dán chát vào lòng bián xanh biác thám thám đán rán ngái, nháng nô nác háng thú bián đầu mát. Khi tàu di chuyán ngoài khái ven duyên, qua cáa sá trán á cabin tôi chá tháy đái đáng xanh biác và bát nác xái tráng xóa cánh tàu, còn cánh vát á đát lián thì xa xám mù mát chân mây.

Chúng tôi cháng mát đêm đán sáng hôm sau là tàu đã vào cáng Đà Náng. Không có giác ngá nào êm đám cho báng á trên chiác tàu to lán ây vái giáng êm nám ám và đác ru bái tiáng đáng cá ì ám đáng đái u và tiáng sóng lát rá rá bên ngoài.

Khoáng hán mát năm sau thì bá tôi lái đác đái vá Ba Ngòi, mát phá bián nhá bé hián hòa nám bên vánh Cam Ranh, cách Nha Trang khoáng 60 cây sá vá háng nam; và đây cũng là nái đã ghi lái khá nhiáu ká niám máng má cáa thái trai mái lán cáa tôi dù gia đánh tôi chá trú ngá có ba năm trác khi vá lái Nha trang. Tên Ba Ngòi đác dùng tá lâu đái đá chá vùng đát nám cánh quác lá 1 và gán "ba cái ngòi, hay rách nác" trác khi đá ra bián cáa vánh Cam Ranh. á vùng này các cá già còn chá cho tháy thá núi thá đát táo ra hình dáng cáa các linh vát "long, ly, qui, pháng cháu vá"; và dãy núi dài cán ká là Núi Ráng hay Long Sán vì có hình dáng cáa con ráng nám nghá.

Lúc bây giờ Ba Ngòi cháa có trung hác nên chúng tôi lái phái ra Nha Trang trá hác và vì thá tôi có nhiáu bán. Nháng đáa bán nhá tháng rá nhau nháy tàu háa láu vé vá thăm nhà nháng đáp cuái tuán hay nghá lá dài ngày, chá vì cháng còn tián trong túi, nên đã trá thành nháng chuyên viên trán tránh tài tình các bác soát vé.

Tháng thì tàu háa Nha Trang-Sái Gòn ngáng á Ga Ngã Ba đá khách Ba Ngòi xuáng chuyán sang xe láa nhá hán đá vá. Có mát lán chúng tôi bá xáp ga Ngã Ba phát hián không có vé đã phát không cho lên tàu con làm chúng tôi, ba bán đáa phái kéo nhau lái bá đác theo con đáng sát đá vá nhà cách đáy kháng hán 15 hay 20 cây sá. Đêm đã khuya, đi trong vùng núi hoang vu lái nghe mát đáa ká chuyán cáp Khánh Hòa ma Bình Thuán làm cho lánh cá gáy, thánh thoáng phái quay đáu nhìn lái phía sau.

Đúng ra nái gia đình chúng tôi cáng là Đá Bác trong mát cái villa cáa tây đá lái, váa là gia cá cáa tráng ty và là văn phòng á gian giáa. Đá Bác mái chính là đán vá hành chánh cáa quán Cam Lâm cách Ba Ngòi khoáng 5 cây sá, ván là mát xóm chài nhá êm đám và bình láng. Có lá nó có tám quan tráng vì ba viác: thá nhát là nó nám bên vánh Cam Ranh là mát vánh ná cá sâu nái tiáng đã đi vào lách sá hái chián thá giái, nái vào năm 1905 hám đái cáa Hoàng gia Nga bá thám bái bái hám đái Nhát. Thá hai, nái đây đác đát trá sá cáa áy Hái Kiám Soát Đình Chián theo Hiáp đánh Geneva gám các nhân viên thuác phái đoàn Ba Lan, án Đá và Tiáp Khác đóng trong mát dinh thá phía sau nái chúng tôi cáng. Cháng biát các ông áy kiám soát cái gì và á đâu chá suát ngày chá tháy bán há ăn nháu rái tám bián trong mát cái há nhân táo đác bác quanh báng ba bác thành đá xáp, hác nám phái náng đá lá nháng thân hình đáy lông lá nhá dã nhân, làm cho đám bái báp Viát phác vá mát nghá. Thá ba là chiác cáu đá dài khoáng mát cây sá đâm ra vánh Cam Ranh, có cá đáng rail xe láa và hai ba cái cán cáu bác hàng á đáu cáu nái vùng ná cá sâu. Chác là trác kia cáu tàu nhán nháp lám, nháng suát thái gian chúng tôi cá trú á đáy thì cháng tháy có chiác tàu lán nào cáp vào, náu có cháng là thánh thoáng vài chiác tàu bián cáa Nhát ghé vào mua cát tráng tinh á bên thá trán Cam Ranh nháng lái thá neo á giáa vánh. Cáu tàu vì thá bá... "xuáng cáp" bián thành nái cho các ghe máy đáa khách đi ra xóm chài á các đáo trong vánh nhá Bình Ba vv... hay ká nhán há ra ngám cánh trái ná cá mệnh mông vào mái buái chiáu. Thái áy an ninh á vùng này thác là tuyát vái, đúng là "thái thái bình cáa tháng báng".

Tâm hán tôi biát rung đáng vái cánh sác thiên nhiên cũng tán nái chán thán tiên này, và biát ghi niám xúc cám cáa mình xuáng giáy là nhá đác hác Viát văn vái tháy Võ Háng vào năm đá Ngũ, bái lúc báy giá tháy đã khuyán khích máy đáa nhác chúng tôi là "muán viát văn hay thì ngay tá bây giờ các em phái bát đáu táp ghi nhát ký. Cá viát xuáng bát cá thá gì xáy ra trong ngày." Ká tá đó, thác khá cho tháng bé là sau khi sám mát cuán táp bìa dày không ngày nào là không "ráng" ghi vào dám ba giáng "tào lao đách báp, hôm nay trái máa ngày mai trái náng" trong suát máy năm; nên khi lán lên không thá thành "nhà văn nhán" nhá tháy đác, mà cuán nhát ký áy sau này lái giúp cho máy đáa em tôi có đáp cái đán 'lăn chiáng đá đán' khi đác

đồng c khi nó b b quên l n l n trong đ ng sách báo cũ.

Vùng Ba Ngòi Đá B c th i b y gi v n còn hoang s l m, r ng và r y v n còn ch y d c qu c l 1. Phía tây l i là m t dãy núi l n xanh rì. Ngay c con đ đ ng đ t t Ba Ngòi xu ng Đá B c hai bên v n còn đ m l y và đ y b i cây ô đ c. Đá B c có đ c m t nhà máy đi n nh ch y b ng xăng d u, cách nhà tôi kho ng m t cái sân qu n v t, nh ng ch ch y t 7 gi đ n 10 gi t i mà thôi. Khi nhà đèn m máy là ai cũng nghe đ c ti ng đ ng ì m và tr c khi t t đi n thì nhà đèn nh p nháy ba l n đ báo hi u và sau đó là c xóm chìm trong bóng t i nh th i man dã, đ ng sá v ng tanh và toàn vùng ch t yên l ng nh trong tranh. Vì v y mà ng i dân t p quen thói đi ng s m.

y, cũng nh th mà nh ng đêm trăng sáng trên v nh Cam Ranh th t là tuy t v i. Ch ng bi t ngày x a Lý B ch mê trăng đ n đ nào mà đã nhào xu ng sông Thái Th ch ôm l y h ng nga và ch t chìm. Hay cha n i này đã nh u qu c c n câu s ý r i t m xu ng sông ch t l ng nhách, r i m y anh h nho đ i sau thi v hóa... "s c" cho đ p luôn thì ch ng bi t. Th c ra thì Lý B ch m c b nh n ng r i ch t huy n Đang Đ t tu i 62.

Riêng tôi thì không có c nh sáng trăng nào l i huy n ho c di m o nh đêm trăng r m Đá B c thu y. H n tôi nh tan nh p vào c nh s c lung linh di u v i c a nh ng đêm trăng tròn nh th Đ Đá B c đã nhi u l n. Hóa ra c nh th n tiên nào có ph i lao kh lên t n non cao m i th y; nó đ đây trong cu c s ng th ng nh t và tùy theo m c đ rung đ ng c a t ng tâm h n mà c m nh n.

Nh ng đêm nh v y tôi đã t ng l ng th ng th b ra ng i trên nh ng t ng đá c a c u tàu đ ch t trần v i tr i v i đ t. Đêm càng v khuya thì ánh trăng càng v ng v t trên không t a ánh sáng tr ng s a di m tuy t xu ng tr n gian ngâ ng t. Nhìn v h ng tây thì dãy núi R ng thâm u n l n, và thôn xóm nh đã chìm sâu vào gi c ng .

Tr i cao thăm th m, bi n c mênh mông, ch có m t mình tôi đ n côi trên b đá v i gió gâ gâ l nh thì ào, v i sóng n c v nh lao xao, v i ti ng rù rì c a muôn sinh v t s ng trong h c đá c nh m t n c đ ang ki m ăn t o nên m t đi u nh c th n tiên c c k quy n r ù sinh đ ng. C m t bi n sáng lóng lánh nh tr i b c, xa xa l p lánh ánh đèn c a vài chi c thuy n câu huy n ho c.

N&i nào m&i chính là tâm c&a vũ tr&? Cái c&m xúc trong tôi hay tr&i đ&t bên ngoài? Cái ti&u ngã đã hoà tan cùng đ&i ngã th&t th& th&t m&ng. Khi tôi xa Đá B&c tôi cũng đã xa luôn nh&ng đêm trắng vàng ng&c đó, mà không th& tìm đ& c & n&i nào khác, và dù nay có tr& v& s&ng n&i ch&n cũ &y ch&a ch&c tôi còn có kho&ng không gian &y n&a. S& v&t đã đ&i thay nhanh chóng hay là lòng tôi đã đ&i thay? Tôi không tin nh& th&.

Và cũng làm sao t& cho đ& c nh&ng c&nh bình minh trên bi&n c&a v&nh Cam Ranh khi ánh h&ng c&a v&n đ&ng ch& m&i he hé & chân tr&i đông nh&ng đã đ& c m&t bi&n lao xao ph&n chi&u thành m&t v&t dài r&c r&. Ho&c nh&ng lúc cô đ&n nhìn c&nh hoàng hôn chìm đ&n sau tri&n núi ph&ng xa đ& bi&n đ&m mình vào bóng t&i nh&t nh&a. L&i có nh&ng lúc m&a ph&n r&i s&t s&i trên bi&n t&ng đ&t u&n theo l&ng gió đ&i chi&u, hay nh&ng ngày m&a bão v&i gió thét và sóng gào gi&n đ& đ&p liên h&i vào c&u đá b&t tung tr&ng xóa ng&p tr&i, hay nh&ng bu&i tr&a hè có n&ng chói chan và m&t bi&n n&i ch&p ch&ng v&i muôn ngàn đ&t sóng lẫn lẫn. Bi&n và tôi g&n gửi nh& th& su&t th&i niên thi&u đã cho tôi th&y bi&t bao nét v& đ&i thay cùng c&c t&a nh& cu&c đ&i đ&y b&t nh& ý c&a mình.

Tâm h&n tôi đ&y xúc c&m, cũng t& lúc s&ng & Đá B&c có l& k& t& ngày lòng bi&t b&i h&i... nhìn theo hình bóng c&a ai kia v&i mái tóc th& m&i l&n đ&p xe nh&n t&n trên c&u đá mà v& sau đ& l&ng h&n tr& c nh&ng tr&n m&a ng&u, đ&ng&ng nhìn nh&ng làn s&ng gi&ng ngang đ&nh núi, đ& m&ng m& theo nh&ng áng mây bay l&ng l& trong n&ng, đ& đ&ng thi&p v&i làn khói lam chi&u c&a buồn b&n nào b& v& trên s&ng núi th&m, đ& say mê theo hoa n& s&ng r&i, tr&i r&ng bi&n xanh.

Đá B&c nh& bé bu&n thiu, nh&ng v&i tôi lúc &y thì l&i là ch&n th&n tiên. "Ph& sá buôn bán" ch& là m&t con đ&ng đ&t ng&n, đ&n t& cái đ&c đ&ng xe l&a & c&u đá đ&n cái ch& nhà l&ng bé. Ch& ch& h&p bu&i sáng, đ&n chi&u là v&ng v&. & n&i đây tôi cũng đã có r&t nhi&u b&n thân thu& thi&u th&i mà nay nghe tin thì k& còn thì ít mà ng&ng&i m&t thì nhi&u. Các cô các c&u bé ngày x&a n&u còn s&ng thì đã tóc b&c da m&i h&t c& r&i.

T& ch& n&u ti&p t&c đi n&a thì con đ&ng s& đ&n ra xóm chài n&m gi&a m&t r&ng đ&a nh& và nh&ng n&ng r&y kéo dài đ&n t&n đ&ng qu&c l&, nh&ng đ&n đ&ng này càng đi xa thì tr& thành đ&ng mòn không giao thông đ& c.

Vì cái ph& ch& nh& bé nh& th& nên xem ra ai cũng bi&t ai, ra đ&ng là toàn g&p ng&ng&i quen. Hai bên "ph&" là nh&ng ngôi nhà th&p đ& c xây c&t ch&ng theo qui c& nào c& ch&y đ&c theo ven bi&n, & gi&a là m&t l&i v&a đ& cho c& m&t chi&c xe v&n t&i. Nh&ng căn phía bi&n luôn luôn có

phán phía sau nái dài ra trên nháng nhà sàn mát rái, thám náng vá mán cáa bián và mùi xánh khi nác tháy triáu xuáng, nháng chác là nháng giác ngác cáa há thát là bình an thá thái.

Dân Đá Bác sáng quen vái tháy triáu lên xuáng. Vái tuái thá cáa chúng tôi thì buái sáng nác dâng, có thá mang mát cái cán câu vá ván ra ngái trên nháng táng đá á khoáng giáa cáu đá đá câu nháng con cá sán lóng lánh đua nhau bái lái ven gánh. Buái chiáu khi nác rút có khi ra xa cá hàng cây sá đá trá mát đát đen á mát vái nháng váng nác lán và san hô. Đáy là lúc bà con tha thá ôm thùng ôm thúng đi tìm bát bao nhiêu là hái sán, tá cua ghá, cá lán cá bé, sác, hám bà láng đá cho hai ba báa ăn khoá kháu. Lám khi nhiáu đáng bào ngái tháng tá Đáng Lát cũng kéo nhau đeo gùi mang con tá ráng xuáng bián tìm bát đá tái, trông thát vui mát. Nháng vái chúng tôi thì thánh thoáng mái phiáu láu ký mát lán chá lái xánh lái bán má cua bát cá nhá thá cũng vát vá lám.

á Đá Bác, tôi và lũ bán thánh thoáng còn rá nhau cái xe đáp vào Trái Cá trên quác lá, sau khi vát cáu qua khái ba cái ngòi nác tá trên ráng đá xuáng. Vui chân bán tôi ghé thêm vào ráng đáa Hiáp Má đá đác ăn nháng cái máng đáa dán tan xong kéo vào Ká-Rom, mát buôn tháng ng chá cách Phan Rang cháng 20 cây sá đá thăm mát ngái bán hác khác, mát giai nhân tuái trắng tròn nái danh cáa tráng Trung Hác Bán Công Nha Trang, Đánh thá chúng tôi luôn đác nhìn tháy mát bián cáa vánh Cam Ranh láp lánh đái ánh náng vàng và báu trái xanh biác. Gió mát, đáng êm, cánh váng, cây lá reo vui, bián và bán bè nói cái bên cánh thác á má lòng.

Khi gia đình tôi đái vá lái Nha Trang trong hai năm cuái trung hác cáa tôi, thì bián đã bát đáu xa lá vái tôi, cánh mát cô thôn ná lên thành phá đã mát hát vá thángây, quá mùa chát phát, cô đã biát làm dáng vái phán son loát, tóc phi-dê, guác cao gót váy dài váy ngán đá chiáu chiáu cuái tuán nhán nhá vái máy anh sinh viên sĩ quan cáa các tráng huán luyán Không quân, Hái quân, lính Má vián pháng gán đáy. Cô xem ra cháng còn máy trung thành vái tôi bé nhá nhá xáa náa, nay cô đã biát liác mát đáa tình vái biát bao chàng trai vián xá ghé chân trong nháng quán ăn, quán ráu đua nhau mác lên ven bãi. Dân tá pháng đá đán vá Nha Trang làm cho phá sá đáng ngái. Đáng Duy Tân cháy đác bián không còn váng vá êm má nhá ngày nào náa mà luôn ì á má xe cá, và báu trái luôn đánh tai nhác óc vái bao phi cá gám rú. Tôi chá biát đánh thá dài buán tái chá đán ngày chia tay phái đán không lâu vá sau khi phái xa nhà đá theo đái hác vào năm 1962; và tá đó tôi không còn cùng chung nháp thá đái thay nhanh chóng cáa xá tháy đáng cát tráng náa.

Đán khi ra đái lần lán vái cuác sáng và cuác chián táng tàn cáng lúc cáng thánh khác, tôi đã táng đi qua các bá bián Phan Thiát, Phan Rí, Sông Cáu, Qui Nhán, Sa Huánh, Thanh Khê, Sán Trà, Tiên Sa, Láng Cô, Thuán An, Vũng Tàu, Cà Mau, Phú Quác vv... Nháng nháng cái rung đáng đáu đái không còn náa. Ká niám thì nhiáu mà không còn gái sâu sác.

Rái cuác đái đáa đáy vào chá phái lán lát vát bián và oái oám thay nái cháng tái rái khái nác lái là tá Ba Ngái sau hán 15 năm xa cách không há lui tái, trên mát con tàu đánh cá nhá bé mà ai nghe ká cùng ráng mình báo sao dám cá gan váy? Thì á đáng cùng ít ra cũng còn mát chút hy váng mà liáu chá! Và láng thay sau báy ngày báy đám báng bánh trên sóng nác vái đá hái háng kinh khiáp vái phong ba báo táp đáp vái; váy mà cháng tái ván còn sáng sót và ngát ngát táp vào đác mát hoang đáo cáa Phi Luát Tân. Hình nhá Bián đã nhán đác ra tái, đáa con quen thuác, nên đã ra tay cáu đá tha máng đá có ngày hôm nay viát nháng giáng ca táng má tráng đáng đáng hái hà nhá ... bián.

Rái cháng tái lái sáng á ven bián trên bá tây cáa lác đáa Má. Tái cũng đã đáng chân trên các bá bián San Diego, Long Beach, Huntington Beach, Santa Monica, Astoria, Oregon, Puget Sound, Seattle, và Vancouver B.C. nháng lòng đã láng và đáng nhá bián áng ái không đáp báng bián quá nhà.

Bián á đây quá là xa lá vái tái quá, cát không tráng, nác không á mái thêm tóc vàng mát xanh mái lá quá. Vá lái, nó lái bá bàn tay con ngái cái táo, qui hoách, ky nghá hóa đán đáng nhá láng. Ngái ta đã đám nháng tòa nhà khách sán cao táng, nháng con đáng trắng nháa ráng rái pháng phiu áp đát lên làm mát đi nháng vá duyên dáng mác mác tá nhiên, nháng xe nháng cá đáp diáu làm át đi tiáng sóng vá rá rào, bãi bián thì lúc nháng ngái và ngái còn đâu thá máng. Không lá gì ká giàu tián lái tìm cách du lách đán nháng hòn đáo xa xôi váng vá, kiám tìm nháng chán riáng tá đá đác gán gái vái thiên nhiên. Có phái là nghách lý hay không?

Khi viáng thám lái các bãi bián á Viát-nam gán đây nhá Vũng Tàu, Nha Trang, Bãi Cháy, Há Long, Hà Tiên vv... , lòng tái chát quán thát khi nhìn tháy hình ánh ráp khuôn váng vá cáa nháng hình thù bê tông cát sát đã tháy trên các bãi bián á Má. Xem ra nhà cám quyán đã bá áp lác cáa giái tài phiát quác tá, cháy theo lái nhuán cáa ngành du lách nhát thái mà không có mát qui hách thiát ká đá thá lâu dài cáa riáng mình đá láu giá cánh sác thiên nhiên tuyát vái trái phú cho đát nác Viát.

Mái ngái đáu hiáu ráng chá đá nào, chá nghĩa nào rái cũng bián mát nhanh chóng, duy chá tán tái giái giang sán điám tuyát náu ta biát báo vá. Xin đáng bát chác vái vá khuôn máu cáa các nác Tây Pháng đá cháp giát cho nhanh chóng các nguán ngoái tá, hay tá đánh láa mình ráng xây đáng nhiáu cao ác cánh bá bián là theo káp sá tián bá cáa Âu Má. Chá sá đán khi biát sai lám muán sáa đái thì đã muán rái.

Bức Trong Hội

Trần Trúc-Lâm

Tháng 5, 2002; Hội, 12 Tháng 3 Năm 2011 05:33

Bây giờ nghiễm nhiên tôi thấy đám tây thức dân học được cái tinh hoa của nền văn minh kiến trúc châu Âu nên đã có một cái nhìn hài hòa khi họ chọn cho xây dựng villa của họ. Vì sao? Vì mái nhà lúc nào cũng thấp hơn các tầng cây cao nên nhìn từ xa vẫn còn giữ được nét vẻ của thiên nhiên chưa bị con người xâm phạm thô bạo. Cũng như tôi qui họ xây dựng này mà thành phố học được gió biển mát mẻ chứ không bị đẩy trở thành cao ốc ngăn chận.

Có một đêm hè nơi vùng tôi ở cúp đèn, tôi mới chợt nhận ra bên ngoài có trăng và đêm trăng thực huyền diệu làm sao, mà bấy lâu tôi quên mất. Tôi đứng ra vườn sau ngã lưng trên chiếc võng thong treo giữa hai thân cây thông mà trần trụi ngồi giây phút. Đêm thực yên tĩnh và ngàn cây được thấp sáng dưới ánh trăng làm tôi bỗng như đứng như ngày được sống êm đềm ở Đá Bạc mà thực mà như. Hèn gì thực vẫn chọn đứng trong nơi rung cảm cùng thiên nhiên. Theo văn minh đô thị của Âu Mỹ bây giờ hình như nàng thực đã đi nón cao bay xa chực chờ. Tôi nhanh chóng của kẻ thuột đã làm thui chột và cướp mất đi những say mê tự nhiên của lòng người.

Vì thực tôi vẫn luôn hoài vọng những đêm thực như thực trong đời mình mà trông với thực nuối. Nhưng nào có ai tìm trong cùng một giọng nói của hai loài đâu?

Trần Trúc-Lâm

Khởi thảo tháng 5, 2002; Hội, 12 Tháng 3 Năm 2011.